

O‘ZBEKISTONDA CHET TILLARINING O‘QITILISHI HAMDA METODOLOGIK ASOSLARI

Majidova Xursanoy
O‘zMU talabasi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda chet tilini o‘qitish metodikasi va uning qisqacha tarixi, xususan ushbu sohada amaliy ilmiy ishlarning tahliliga oid xulosa va malumotlar keltirilgan bo‘lib, uning fan sifatida rivojlanish tarixi, chet tilini o‘qitish metodikasida qo‘llanilayotgan zamonaviy metod turlari va ulardan foydalanish borasida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: metodika, innovatsiya, chet tili, kommunikatsiya, ko‘nikma, malaka, didaktika, madaniyatlararo muloqot.

Abstract: This article provides conclusions and information on the methodology of foreign language teaching in Uzbekistan and its brief history, in particular, the analysis of practical scientific works in this field, the history of its development as a science, the types of modern methods used in the methodology of foreign language teaching. and it is about using them.

Keywords: methodology, innovation, foreign language, communication, skill, competence, didactic, intercultural communication.

Аннотация: В данной статье приводятся выводы и информация о методике преподавания иностранного языка в Узбекистане и ее краткая история, в частности, анализ практических научных работ в этой области, история развития ее как науки, виды современных методов, используемых в методика преподавания иностранного языка и ее использование.

Ключевые слова: методика, инновация, иностранный язык, общение, умение, компетентность, дидактика, межкультурное общение.

Kirish

Hozirgi davr ta‘lim taraqqiyoti yangi yo‘nalishga asoslangan innovatsion pedagogikani keltirib chiqardi. Innovatsiya-inglizcha “yangilikni kiritish (tarqatish)” ma‘nolarini anglatadi. Yangilik kiritishning ijtimoiy-psixologik aspekti Amerika tadqiqotchisi E.Rodjers tomonidan ishlab chiqilgan. U yangilik kiritish jarayoni qatnashchilarining tasnifi, ularning yangilikka bo‘lgan munosabati va boshqalarni o‘rgangan. Ilmiy yo‘nalishlarda yangilik va innovatsiya tushunchalari o‘zaro farqalanadi. “Yangilik”- bu vosita, yangi metod, metodika, texnologiya ma‘nosini anglatadi. “Innovatsiya”- bu ta‘lim, ma‘lum bosqichlari bo‘yicha rivojlanadigan jarayon hisoblanadi. Jahon ilm-fan taraqqiyoti kundan kunga gurkirab rivojlanib bormoqda.¹⁸³

Muhokama va natijalar

Chet tili-bu xorijiy mamlakat tilidir. Respublikamizda G‘arbiy Yevropa (ingliz, ispan, nemis, faransuz) tillari va Sharq (arab, turk, fors, xitoy, hind) tillari o‘qitilib kelinmoqda. Bu tillar ta‘lim muassalarining o‘quv rejalaridan o‘rin olgan. Uchala tilni o‘qitish jarayoni turlicha kechadi.

¹⁸³ Zayniddin Sanaqulov “Chet til o‘qitish metodikasida zamonaviy metodlar” academic research in educational sciences volume 2 | Issue 4 | 2021 ISSN: 2181-1385 Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723 doi: 10.24411/2181-1385-2021-00627 523-b

Ushbu masala yuzasidan amalga oshirilgan izlanishlar va chuqur fundamental tadqiqotlardan shunday xulosaga kelish mumkinki, chet tilini o`qitish metodikasi didaktika bilan uyg`un, o`zaro bog`langan holda rivojlanib kelgan. Barcha o`quv fanlarining o`qitish nazariyalari didaktika faniga asoslanishi, undan ilmiy ozuqa olishi barchamizga ma`lum.

Chet tili ta`limidan ko`zlangan maqsadning yangicha talqinida, asosan, pragmatik tilshunoslik tadqiqotlari natijalariga tayanildi. Tilshunoslikning bu sohasi tilni unga xos korpus tizimi emas, balki inson faoliyati sohasi deb talqin qiladi.

Hech qaysi chet tilini avvalo metodikasini chuqur o`rganmasdan egallay olmaymiz. Ushbu masalaning mohiyatini ochish va amaliy maqsadga erishishda “kommunikativ didaktika” metodi ahamiyatga molik sanaladi. Kommunikativ didaktika quyidagilarni o`zida mujassamlashtiradi.¹⁸⁴

-ochiq va moslashuvchan dars konsepsiyasi;

-mavzu va mazmun muhimligi;

-darsdagi asosiy ish shakli: suhbatlashish va guruh bo`lib ishlash;

-kundalik nutqiy muloqotni hayotiy vaziyatda o`rganish (dialogni mashq qilish);

-tildan og`zaki foydalanish va shu bilan birga asliy matnlarni tushunish muhim hisoblanadi.

Hozirda chet tilini o`qitish metodikasida madaniyatlararo muloqot iborasi keng qo`llanib kelinmoqda. Aynan shu tushunchani biz turli xildagi kontekstlarda qo`llashimiz mumkin. Aslida esa: Madaniyatlararo muloqot turli madaniyat vakillarining ijtimoiy kelib chiqishi, mentaliteti, milliy xarakteri, hayot tarzi, urf- odatlari, qadriyatlarini sistemasi va boshqalar tog`risidagi lingvografik ma`lumotidir. Mazkur jarayonda o`quvchi-talabalarni o`rganilayotgan mamlakat madaniyatiga nisbatan hurmat, o`zga mamlakat madaniyatini tog`ri tushunish ruhida tarbiyalab borish lozim.

Madaniyatlararo muloqotda ijtimoiy-madaniy xatolarga yo`l qo`ymaslik talab etiladi. Masalan, nemis xalqida, “Tee oder Kaffee?” ya`ni “choymi yoki kofemi” degan savolga ona tilimizda,- “Tee”, “choy”- deb javob beramiz, lekin nemis tilida esa bunday javob tog`ri kelmaydi. Nemis tilida, “Bitte, Tee” ya`ni, “Marhamat, choy” deb javob beriladi. Shu o`rinda aytish lozimki, madaniy qilibga mos so`zlashish jarayoni kishilarni muloqot orqali bir-biriga bog`laydi.

Umuman olganda chet tilini o`qitishda ilmiy metodlardan tashqari zamonaviy, innovatsion va interfaol usullardan foydalanish hozirgi uchinchi renessans davrining talim sferasida muhim ahamiyat kasab etadi. Chet tilini o`rgatishda zamonaviy metodlarning ahamiyati beqiyos. Shu o`rinda hozirgi davrda keng qo`llanilayotgan bir nechta metodlardan foydalanib kelinmoqda. Masalan:¹⁸⁵

1. “B-B-B” (bilamiz, bilishni xoxlaymiz, bildik) metodi. Bu usul dars jarayonida o`quvchilarning matni tushinishini, uni tahlil qilish qobiliyatining o`sishi uchun kerakli usul hisoblanadi.

2. “Aqliy hujum” (Brainstorming)-g`oyalarni generatsiya qilish metodi hisoblanadi. Bu usulning mohiyati o`quvchilarda jamoa hamkorligi asosida muammo yechish jarayonlarini vaqt bo`yicha bir qancha bosqichlarga: g`oyalarni generatsiyalash, ularni tanqidiy va konstruktiv holatda ishlab chiqishdan iboratdir.

¹⁸⁴ Samarova, S. R. (2019). Methods and technologies for the development of creative thinking of pupils. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 7(10), 37-43.

¹⁸⁵ Nazarova Navbahor Ahrorovna “Chet tilini o`qitishda zamonaviy metodlardan foydalanishning ahamiyati” Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes December 18-19, 2021 116-b

3. "Muammoli vaziyat yechimi" (Creative Problem Solving). Bu usulni qo'llash uchun hikoyaning boshlanish qismi o'qib beriladi va uning yakunlovchi qismini topish o'quvchilar hukmiga havola qilinadi. Bu usul o'quvchida fikrlash qobiliyatining rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa

Chet tilini o'rganish ko'p qirrali ta'limot bo'lib, bu jarayonda inson murakkab psixologik o'zgarishlarni boshdan kechiradi. Jumladan ona tili bilan chet tilini taqqoslash jarayoni yuzaga keladi. Bu jarayonda o'rgatishning turli metod va texnologiyalaridan foydalaniladi. Chet tilini o'qitish metodikasida keng qo'llaniladigan metodlar: kommunikativ didaktika metodi, madaniyatlararo muloqotni tashkil qilish metodi va mashqni tashkil qilish metodi hisoblanadi. Uchala metod bir-biri bilan chambarchas bog'liq va bir-birini to'ldiradi. Metodika fani didaktika fani bilan bog'liq bo'lganligi sababli, chet tilini o'rganish mobaynida kommunikativlikka asoslaniladi va kommunikativ didaktika metodi yuzaga keladi. Chet tilni o'rgatish jarayonini natijaviy tashkil etish uchun zamonaviy pedagogik axborot kommunikatsiya texnologiyalariga oid bilimlar egallash lozim.

Adabiyotlar:

1. Juraboyev, B. B. (2020). Nemis tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv. *Science and Education*, 7(7), 215-220.
2. Kobilova, N. S. (2018). BENEFITS OF USING SONGS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO YOUNG LEARNERS. In *Инновационные подходы в современной науке* (pp. 102-107).
3. Bekmurodova, U.B. "Ingliz tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish" mavzusida referat., Toshkent 2012-yil.
4. Xatamova N.Q., Mirzayeva M.N. "Ingliz tili darslarida qo'llaniladigan interfaol usullar" (uslubiy qo'llanma), Navoiy. 2006, 40 bet
5. Yoqubov I. "Ingliz tili o'qitish metodikasi", (o'quv qo'llanma). Toshkent, Sharq nashriyoti. 2003-yil
6. Djafarova, Dildora, Yaxshiboyeva Nodira, and Abdullayeva Zulfiya. "Socio-Cultural Memory and Its Reflection In French Phraseology." *Journal of Positive School Psychology* (2022): 2883-2889.
7. Yaxshiboyeva, Nodira. "Reconstruction of coloristic expressions in erkin azam's" noise" and" pakana's love". *Конференции*. 2021.
8. Ilhomovna, Djafarova Dildora, and Bobokalonov Odilshoh Ostonovich. "Interaction of Language Games in the Articulation of "Historical Memory" Within French and Uzbek Phraseology." *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769) 2.1 (2024): 348-354.
9. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and J. A. Yakubov. "Archaic Phraseological Units as Windows into "Historical Memory" in French and Uzbek Linguistic Traditions." *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157) 2.1 (2024): 163-169.
10. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and Yaxshiboyeva Nodira Ergashovna. "Contemporary Usage of Archaic Phraseological Units Expressing "Historical Memory" In Uzbek and French Languages." *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769) 2.2 (2024): 371-377.

11. Ilhomovna, Djafarova Dildora. "Phraseological Units Expressing" Memory"/" Mémoire" in Linguistics and their Analysis through Texts." Best Journal of Innovation in Science, Research and Development 2.11 (2023): 490-492.
12. Яхшибоева, Нодира. "Таржима жараёнида маданиятлараро мулоқотнинг социолингвистик хусусиятлари." Академические исследования в современной науке 2.17 (2023): 165-169.
13. Иногамова, Ф.М., and Н.Э. Яхшибоева. "Фразеологик маънонинг конвенциаллиги" Academic research in educational sciences 3.5 (2022): 1176-1182.
14. Яхшибоева, Н. (2023). Туристический дискурс как один из особых видов институционального дискурса. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(6), 879-884.
15. ЯХШИБОВЕВА, Нодира. "The role of tourism terminology in french." O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2023,[1/4] (2023).